

**Ὁ Ὅσιος Θεοδόσιος
ἐκ τοῦ Τιρνόβου τῆς Βουλγαρίας (*)
(† 27.11.1363)**

Ὁ Ὅσιος Θεοδόσιος τοῦ Τιρνόβου.
Σύγχρονος Βουλγαρικῆ Εἰκόνα.

ΣΤΑ τέλη τοῦ ΙΓ' αἰ. γεννήθηκε στὴν περιοχή τοῦ Τιρνόβου τῆς Βουλγαρίας ἕνας μεγάλος Ἅγιος, ὁ Ὅσιος Θεοδόσιος ὁ Ἰηουαστής, ὁ ὁποῖος εἶναι μάλλον ἄγνωστος στὴν πατρίδα μας.

Ἀπὸ μικρὸς ἦταν πολὺ εὐλαβὴς καὶ φιλόθεος καὶ σὲ νεανικὴ ἡλικία ἀφιερώθηκε στὸν Θεὸ καὶ ἐξέλεξε τὴν ἁγία Μοναχικὴ ζωὴ σὲ Μοναστήρι κοντὰ στὸ Βιδίνιο. Στὴν Κουρά του ὠνομάσθηκε Θεοδόσιος. Τὸν κοσμοῦσαν πολλὲς ἀρετὲς καὶ ἰδίως τὸ θεμέλιο ὄλων, ἡ ἁγία ταπεινωσις.

Μετὰ τὴν κοίμησι ὁμως τοῦ πνευματικοῦ του Πατρός, ἄρχισε νὰ ἀναζητῆ νέον Ὁδηγὸ στὴν κατὰ Θεὸν φιλοσοφία, φλεγόμενος ἀπὸ τὸν πόθο τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς προσευχῆς.

Τότε, στὰ 1331, ἄκουσε γιὰ τὴν ἀφιξὶ στὴν Βουλγαρία τοῦ περιφήμου Ὁσίου Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου, ὁ ὁποῖος μαζί μὲ τοὺς μαθητὲς του μετέφερε τὴν ἡσυχαστικὴ παράδοσι ἀπὸ τὸ Σινᾶ, τὴν Κρήτη καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἀπὸ ὅπου ἀνεχώρησε ἐξ αἰτίας τῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων, στὴν Βουλγαρία. Ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἰηουασμὸς διαδόθηκε καὶ προεκάλεσε μία σημαντικὴ πνευματικὴ ἀνθησι σὲ ὅλα ἐν γένει τὰ Βαλκάνια καὶ ἀργότερα στὴν Ρωσία.

Ὁ Ὅσιος Θεοδόσιος ἐσπευσε νὰ ἐνωθῆ μὲ τοὺς νεοφερμένους βυζαντινοὺς Ἰηουαστὲς, στοὺς ὁποῖους ὑποτάχθηκε μὲ ἄκρα ὑπακοή, διδασκόμενος ἐμπρακτα τὸ μυστήριο τῆς θεογνωσίας καὶ τρυγῶν τοὺς γλυκεῖς καρποὺς τῆς νήψεως καὶ τῆς καρδιακῆς προσευχῆς.

Ὅμως, οἱ Τούρκοι ἐπιδρομεῖς ἄρχισαν νὰ ἐμφανίζονται ἀπειλητικοὶ καὶ στὴν περιοχή αὐτὴ τῶν Παρορίων, ὅπως λεγόταν, στὰ σύνορα τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας μὲ τὴν Βουλγαρία. Οἱ Ἰηουαστὲς ἀναγκάσθηκαν νὰ ζητήσουν τὴν βοήθεια καὶ προστασία τοῦ Βουλγάρου Βασιλέως Ἰωάννου Ἀλεξάνδρου (1331-1371). Αὐτὸ ἐγίνε μὲσω τοῦ Ὁσίου Θεοδοσίου, τὸν ὁποῖον ὁ Βασιλέας ἐγνώριζε ἀπὸ πρὶν καὶ τὸν ἐθαύμαζε. Ἔτσι, ἔθεσε πρόθυμα ὑπὸ τὴν προστασία του τοὺς Μοναχοὺς καὶ ἔκτισε χάριν αὐτῶν τέσσερις Μονὲς μὲ προστατευτικοὺς πύργους.

Ὅταν ὁ Ὅσιος Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ τὸ 1346, ἡ πολυ-εθνικὴ Ἀδελφότης τῶν Μοναχῶν ἐζήτησε ἀπὸ τὸν Ὅσιο Θεοδόσιο νὰ ἀναλάβῃ τὴν Ἠγουμενία. Ὁ Ὅσιος ἀρνήθηκε καὶ ἀνεχώρησε μαζί μὲ ὠρισμένους ἄλλους Ἀδελφοὺς, (μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν ἑλληνο-βούλγαρο μεγάλο Ὅσιο Ρωμόλο, ὁ ὁποῖος ἐορτάζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μας τὴν 18ῃ Σεπτεμβρίου), γιὰ τὸν Ἅγιον Ὄρος.

Καὶ ἐκεῖ ὁμως ἡ ἡσυχαστικὴ παραμονὴ τους ἦταν σύντομη, διότι οἱ ἐπιδρομεῖς βάρβαροι τοὺς ἐξανάγκασαν σὲ νέα μετακίνησι. Ὁ Ὅσιος Θεοδόσιος μετέβη ἀρχικῶς

στην Θεσσαλονίκη, μετά στην Σκήτη του Τιμίου Προδρόμου της Βεροίας και κατόπιν στην Κωνσταντινούπολι. Τέλος, ο Ξοιος επέστρεψε στην γενέτειρά του και μεταξύ των ετών 1348-1350 ανήγειρε Μονή στο όρος Κελιφάρεβο, κοντά στο Τίρνοβο, κατόπιν γενναίας βοήθειας και έπιχορηγήσεως του Βασιλέως.

Την περίοδο εκείνη, ο Ξοιος Θεοδοσίος είδε ένα όραμα: ήταν ένα όρος γεμάτο με διάφορα άνθη και θαυμάσια δένδρα πολλών ειδών με ποικίλους και ωραίους καρπούς. Και ένας λαμπρός άνδρας διατάχθηκε να συλλέξη τους καρπούς.

Ο Ξοιος κατάλαβε ότι αυτό φανέρωνε την μελλοντική δόξα του τόπου και ότι η έρημία εκείνη θα γέμιζε Μοναχούς, που θα απέδιδαν πλούσια καρποφορία άρετών στον Έπουράνιο Γεωργό...

Πράγματι, για μισό αιώνα τουλάχιστον η Μονή του Ξοίου Θεοδοσίου αναδείχθηκε φάρος πίστεως και άρετης και έστια πνευματικής αναγεννήσεως. Γύρω από τον Ξοιο συγκεντρώθηκαν πενήντα περίπου μαθητές, άνθρωποι έπιφανείς, στολισμένοι με άρετες και χαρίσματα και με σοφία κατά Θεόν και κατά κόσμον, ώστε δικαίως η Μονή του Κελιφάρεβο να χαρακτηρισθί ως «Πανεπιστήμιο της Μεσαιωνικής Βουλγαρίας»!

Η Μονή θεμελιώθηκε στις πνευματικές αρχές του Ξοίου Γρηγορίου του Σιναΐτου. Έδεσποζε η ύπακοή, η αγάπη, η καλή διοίκηση και διαχείριση, η καλλιέργεια της σιωπής και της νοεράς προσευχής. Έδίδετο όμως και μεγάλη έμφαση στην παιδεία και την μόρφωση: αντίγραφή χειρογράφων, μετάφραση πατερικών έργων στην σλαβονική, καλλιγραφία, διδασκαλία των λειτουργικών τεχνών κ.ά.

Μεταξύ των έπιφανών μαθητών του Ξοίου Θεοδοσίου διεκρίνεται ο Ξοιος Εύθύμιος, ο οποίος άργότερα έγινε Πατριάρχης Τιρνόβου (1375-1393) και η μνήμη του τιμάται από την Βουλγαρική Έκκλησία την 20η Ίανουαρίου. Ο Εύθύμιος στην Μονή του Κελιφάρεβο αξιώθηκε μιάς θαυμαστής έμπειρίας, η οποία φανέρωνε την αγιότητα του πνευματικού του Πατρός και Διδασκάλου Ξοίου Θεοδοσίου:

Κάποτε πήγε για την καθιερωμένη του βραδυνη έπίσκεψη στο κελλί του Άββά του. Όμως, παρά τó ότι είπε την συνηθισμένη εύχη και έκρουσε έπανελλημμένως την θύρα, δέν έλαβε καμμία απάντηση. Τότε από ένα παράθυρο αντίκρουσε έξάσιο και υπερκόσμιο θέαμα: μέσα στο κελλί του ο Ξοιος Θεοδοσίος ήταν σε στάσι προσευχής, με τὰ χέρια και τους όφθαλμούς ύψωμένα στον ούρανό, ενώ τόν περιέλουε από κεφαλής έως ποδών μία ούράνια φλόγα, η οποία τόν ελάμπρυνε, χωρίς όμως να τόν κατακαίη!... Ήταν όλος φώς, όλος Πύρ Ούράνιον!... Ο Εύθύμιος άπομακρύνθηκε έντρομος, δοξάζων τόν Θεόν...

Την έπομένη, ο Εύθύμιος βρήκε τόν Ξοιο να κάθεται έξω από τó κελλί του και να χύνει πικρά δάκρυα. Τόν έρώτησε άνήσυχος για την αίτία του θρήνου του και ο Ξοιος του άπεκάλυψε, ότι ο Θεός του έφανέρωσε την έπικειμένη έπιδρομή των Τούρκων στην περιοχή και την καταστροφή της Μονής του... Τὰ όδυνηρά γεγονότα που έπηκολούθησαν λίγο άργότερα, έπιβεβαίωσαν τó προορατικόν του Ξοίου. Στα τέλη του ΙΔ΄ αί. οι Τούρκοι κατέστρεψαν την Μονή του Κελιφάρεβο, η οποία έπανεκτίσθη τó 1596, για να ύποστη και πάλι καταστροφές και να κτισθί εκ νέου τó 1718, όπως και άργότερα, τόν ΙΘ΄ αί., ύφισταμένη μέχρι και σήμερα, άλλα στερημένη της άρχικής της δόξης και έμβελείας.

Άξίζει επίσης να αναφερθί, ότι την έποχή που ζούσε ο Ξοιος Θεοδοσίος, τόν ΙΔ΄ αί., διεξήγετο στην Βουλγαρία μεγάλος άγώνας για την καθαρότητα της Πίστεως. Μία ιδιαίτερα έπικίνδυνη αίρεση, η οποία είχε μεγάλη διάδοσι στην περιοχή, ήταν αυτή των Βογομίλων. Έπρόκειτο για μία σλαβονική έκδοχή άναμειξεως προγενεστερών αίρέσεων: του μανιχαϊστικού Παυλικιανισμού και του Μεσσαλιανισμού. Η φοβερή αυτή

διαρκική αίρεσις με τὸν ἀντι-κοινωνικό της χαρακτήρα, ἀπέρριπτε ὀλόκληρη τὴν Ἐκκλησία (Ἱεραρχία, Μυστήρια, τιμὴ Ἁγίων) καὶ τὴν δομὴ τῆς κοινωνίας (γάμο, πολιτικὴ καὶ νομοθετικὴ ἐξουσία καὶ ὀργάνωσι κ.ά.).

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας κατεπολέμησε ἀποφασιστικά τὴν αίρεσι τῶν Βογομίλων μετὰ Συνόδους τὸ 1350 καὶ τὸ 1359. Στὶς Συνόδους αὐτὲς ἦταν παρὼν ὁ Ὅσιος Θεοδόσιος, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν δύναμι τοῦ Πνεύματος καὶ τοῦ λόγου του ἀνέτρεψε τὶς σαθερὲς δοξασίαις τῶν αίρετικῶν, οἱ ὁποῖαι καὶ κατεδικάσθησαν.

Ὁ Ὅσιος, παρὰ τὶς ἀσθένειές του καὶ τὴν ἡλικία του, μετέβη στὴν Κωνσταντινούπολι μαζί με τέσσερις ἐκ τῶν πιστῶν μαθητῶν του, συμπεριλαμβανομένου τοῦ Εὐθυμίου, γιὰ νὰ συναντηθῆ καὶ συνομιλήσῃ μετὰ τὸν παλαιὸ καὶ ἀγαπητὸ του παραδελφὸ καὶ συνασκητὴ Κάλλιστο, ὁ ὁποῖος ἦταν ἐπίσης μαθητὴς τοῦ Ὁσίου Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου, καὶ διατελοῦσε τῶρα Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, προκειμένου νὰ ὠφεληθῆ πνευματικῶς.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ, ὅτι ὁ Ἅγιος Πατριάρχης Κάλλιστος ὁ Α΄ ἦταν καὶ ὁ Βιογράφος τοῦ Ὁσίου Θεοδοσίου, ὁ ἑκτενὴς ὅμως Βίος του διασώθηκε μέχρι τῶν ἡμερῶν μας μόνον σὲ σλαβονικὴ μετάφρασι.

Ὁ Πατριάρχης Ἅγιος Κάλλιστος παρεχώρησε στὸν Ὅσιο κελλί στὴν Μονὴ τοῦ Ἁγίου Μάμαντος. Ἐκεῖ ὁ Ὅσιος Θεοδόσιος προαισθάνθηκε τὸ τέλος του. Ἐκινῶνησε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων καὶ εὐωδίασε ὄλος ὁ χῶρος!... Καὶ ἐνῶ ἔβλεπε νὰ ἔρχεται πρὸς ὑπάντησί του ὁ «στρατὸς τοῦ Ἐπουρανίου Βασιλέως», παρέδωσε τὴν ἀγία ψυχὴ του στὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, Τὸν Ὅποιον τόσο πιστὰ καὶ ὑποδειγματικὰ ὑπηρέτησε. Αὐτὸ συνέβη στὶς 27 Νοεμβρίου τοῦ 1363. Ὁ Ὅσιος ἐτάφη ἐντίμως καὶ ἀγιοπρεπῶς καὶ στὸν τάφο του ἠκούοντο ἀγγελικὲς ὕμνωδιες! Ἐκτοτε πρεσβεύει ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν καὶ σωτηρίας πάντων ἡμῶν! □

(*) Περιοδ. «Ἅγιος Κνυριανός», ἀριθ. 305/Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2001, σελ. 84-86.